Preek over Mat. 27:25 **26/01/2020**

Lezen: Hand 13:26-33
Thema: *Kerk, Jodenhaat en herdenking Auschwitz*

Liturgie morgendienst
votum + groet
DNP Ps. 147:1,7
de tien geboden
DNP Ps. 130:1,2
gebed
kindmoment
Opw. 717 (stil, mijn ziel, wees stil; *combo*)
kinderkring gr. 3-4 ('de schatgravers')
L Hand. 13:26-33 (door: Marleen Rittersma)
T Mat 27:25 (ter inleiding ook vv 22-24)
preek
GK 2006 Gez. 89: 3,4 ('Heer, verzoener van mijn zonden')
dankgebed
collecte
LB 1010:1,2,3 ('Geef vrede, Heer, geef vrede') = oude LvK 285
zegen

Liturgie middagdienst
votum + groet
DNP Ps. 147:1,7
gebed
L Hand 13:26-33
Ps. 2:4
T Mat 27:25 (ter inleiding ook vv 22-24 lezen)
Preek
Opw. 717 (stil, mijn ziel, wees stil) / alternatief: GK 2006 Gez. 89: 3,4 ('Heer, verzoener van mijn zonden')
Gesproken geloofsbelijdenis
Ps. 146:3
dankgebed
collecte
LB 1010:1,2,3 ('Geef vrede, Heer, geef vrede') = oude nummering LvK 285
zegen 2

Voorbede
maandag 27 januari 2020 is het 75 jaar geleden dat vernietigingskamp Auschwitz door de Russen is bevrijd. In verband daarmee gevraagd om het Joodse volk aan de God van Abraham, Izaäk en Jakob op te dragen. Gebedspunten: - de verschrikkingen die dit volk heeft moeten doorstaan in de Tweede Wereldoorlog; - overlevenden die daar nog dagelijks de gevolgen van ondervinden; - te bidden dat Joden en Arabieren vreedzaam mogen samenleven in de staat Israël; - te bidden voor veiligheid van de staat Israël, te midden van spanningen die vrijwel dagelijks aan de orde zijn; - te bidden vanwege zorgen over toenemend antisemitisme wereldwijd; - te bidden dat nog veel Joden in Jezus Christus hun Messias mogen vinden, de ware vrede voor Jeruzalem.

Kindmoment (a.d.h.v. een ppt)
Plaatje 1 - Wie in **Kamp Westerbork** geweest?
Elke week bracht een trein gevangenen van Hooghalen via **Duitsland** naar Polen.
Als herinnering in Westerbork: spoorrails omhoog.
Plaatje 2 - Mensen in veewagons gepropt.
Plaatje 3 - Er werd ze verteld: jullie moeten in Duitsland werken. Retour Westerbork – Auschwitz… Ja ja .
Welke mensen? Veewagons vol met **Joden** (vb Anne Frank).
Plaatje 4 - 1e treintransport naar Ausschwitz: meer dan 1100 Joden, waaronder weeskinderen.
Elke week weer. Minstens 93x een lange rij veewagons vol met mensen.. *Plaatje 5* - Dit was de laatste 'trein'transport'
Ook in **Assen** woonden **Joden**, 550.
de Brink, Rolderstraat, Oranjebuurt, Groningerdwarsstraat, Oranjestraat..
Plaatje 6 - ze hadden ook een kerk hier, de synagoge
Wat gebeurde met die mensen? ze werden **vermoord**, vergast, de meesten in Auschwitz. Morgen is het precies 75 jaar geleden dat Russen dit kamp bevrijd hebben. Meer dan 1 miljoen mensen daar vermoord.
Ter herinnering:
Ook de joden uit Assen kwamen niet terug.
Plaatje 7+8 [detail]
Joods Monument (Oude Straat, tegenover Scapino)
Plaatje 9: struikelstenen / Stolpersteine, dit jaar worden laatste stenen gelegd voor huizen waar vroeger Joden woonden.
.
Geen lied 'Stil, mijn ziel, wees stil' (wegens ziekte bij combo) 3

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
Morgen is het 75 jaar geleden dat Auschwitz werd bevrijd.
Ongekende verschrikkingen kwamen aan het licht.
De hel van vernietigingskampen en crematoria.
Verschrikkingen die elke verbeelding tarten.
Vernietigingsfabriek voor Roma, Sinti, Jehova's getuigen, homo's. Maar vooral voor de Joden. Het zou 'Die Endlösing' zijn: de definitieve oplossing van ´het Jodenvraagstuk´.

Jodenhaat kent een lange voorgeschiedenis.
En werd vaak gevoed door christelijke leiders.
De Joden verdienen niet anders, vonden ze: zij hebben al het onheil over zichzelf afgeroepen. 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen.'
En bij dat christelijke antisemitisme wil ik in deze preek stilstaan.
DIA *hoe in de kerk over Joden gesproken werd*
Vanaf de 4e eeuw, toen Constantijn aan de macht kwam, maakte hij van de christendom de officiële godsdienst van het rijk, toen begon de discriminatie van Joden pas goed.
Vaak kwam die tekst voorbij. 'Zijn bloed kome over ons…' De Joden verdienen straf!
Drie grote namen uit de oude kerk: Origenes, Hieronymus, Chrysostomos.
Origenes legde deze tekst zó uit: 'daarom komt het bloed van Jezus niet alleen over de Joden van die tijd, maar over alle generaties Joden tot aan het einde der wereld'.
Hieronymus vond: 'deze verwensing blijft tot op de huidige dag op de Joden rusten en het bloed des Heeren is niet van hen geweken'.
Chrysostomos zei: De joden doen hier een welbewuste zelfvervloeking, ze zijn Godsmoordenaars (m.a.w. zo'n volk belichaamt het pure kwaad, het heeft geen bestaansrecht meer).
Het bleef eeuwenlang vooral bij woorden.
Maar woorden zijn niet onschuldig.
Paus Innocentius II schreef in 1208 dat de Joden over de aarde moeten ronddwalen als Kain 'totdat hun aangezicht met schande bedekt is en zij de naam van de Here Jezus Christus zoeken, want het bloed van Jezus Christus roept tegen hen.' Een paar jaar later, in 1215, regelde paus Innocentius III op het Vierde Lateraanse concilie dat Joden voortaan een verplicht teken, de zogenaamd 'gele vlek' op hun kleding moesten dragen.
Vanaf de 14e eeuw werd het in Europa gevaarlijk om Jood te zijn. 4

Joden werden in 1321 beschuldigd gif in waterputten in de zuid-Franse stad Guienne te hebben gegooid; 5000 joden gevangen werden genomen, gemarteld en levend verbrand.
En overal werd het kerkvolk opgeroepen de dood van Jezus op de Joden te wreken. Joden werden gedwongen om Spanje, Portugal en later ook Engeland te verlaten.
Maarten Luther hoopte in het begin nog dat Joden de Reformatie zouden steunen. Maar helaas, toen maar weinig Joden met de Reformatie van Luther meegingen, schreef hij het cynische boekje *Von den Juden und Iren Lugen.*
De aantijgingen waren niet van de lucht: *"Ze houden ons gevangen in ons eigen land. Ze laten ons in het zweet werken, om voor hen geld te verdienen, terwijl zij erbij zitten, peertjes bakken, eten, drinken en lekker leven van onze rijkdommen. Ze bespotten ons omdat wij werken en toestaan dat zij ons bezitten."*
In een preek over Mat 27:25 zei Luther: 'De Joden gaan vandaag nog gebukt onder het bloed van Christus, dat zal ze uiteindelijk ook in de hel neerdrukken.'
Calvijn dacht veel genuanceerder – hij bedankdrukte dat God altijd trouw blijft aan zijn beloften aan Abraham, het verbond met hem gesloten. Maar helaas werd zijn geluid weinig in de geref. traditie gehoord.
In de kanttekeningen bij de beroemde Statenvertaling van 1618 staat onbekommerd als toelichting bij 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen': 'hetwelk ook kort daarna door de Romeinen geschied is *en… nog geschiedt*'
Hetzelfde geluid kom je tegen in de 17e en 18e eeuw.
Dominee Aegidus Francken (1676-1743), schrijver van een dogmatiek die aan de Theologische School van de afgescheidenen in Kampen werd gebruikt, vond: 'deze vloek rust nog tot op de huidige dag op de Joden, zij dragen een zichtbaar merkteken van Gods wraak, ze hebben alle reden met Kain te klagen 'ik zal moeten zwerven en dolen op aarde'.
In een preek uit 1941 zei een gereformeerde dominee: 'Vanaf de voet des kruises loopt een vreeselijk bloed-spoor door heel de historie… volk zijn ze niet meer… De schorpioenen-geesel, welke zij op den Christus hebben doen neersuizelen ten doode toe, heeft sindsdien hen zelf getroffen; het bloed van Christus kwam en komt over hen geslacht na geslacht…'
Die dominee had dat allemaal niet zelf bedacht. De populaire *Korte Verklaring*, bij een oudere generatie nog wel bekend, gaf hem gelijk: "Zijn bloed kome over ons en onze kinderen. Tot in het nageslacht nemen zij de vloek op zich, die van wege deze daad tegen hen zou uitgaan. Een onbewuste zelfvervloeking van het Joodse volk, en de vervulling heeft men op een vreselijke wijze moeten dragen. Het Joodse volk had met de Messias zijn geheim en eer, maar ook zijn bestaan als volk van de Here God, zijn verkiezing door God, prijsgegeven'. 5

Waartoe deze visie leiden kan, laat het verhaal zien van Weismandel, een Jood die ontsnapte bij een transport naar Auschwitz.
Hij zocht een vertegenwoordiger van de kerk op, beschreef de afschuwelijke omstandigheden in de kampen. Of de kerkleider toch alsjeblieft bij een regeringsleider wilde pleiten voor het lot van de Joden.
Dit antwoord kreeg Weismandel: 'Het is vandaag zondag en dat is een heilige dag voor ons. Ik laat me op zo'n dag niet in met profane zaken'.
Toen Weismandel zijn verbijstering hierover uitsprak, kreeg hij dit antwoord er over heen: 'Al het Joodse bloed is schuldig. Jullie moeten sterven. Dit is de straf die op jullie wacht vanwege die zonde!'
Snap je waarom de Joodse schrijver Elie Wiesel zei: 'De Joden waren de slachtoffers in Auschwitz, onze beulen waren christenen'.
Toen de Messiasbelijdende voorganger David Zadok, met wie Yachad contact onderhoud, in Christus ging geloven, reageerde z'n vader: 'Hoe durf jij jezelf een christen te noemen, terwijl de christenen zo velen van ons volk vermoord hebben en ons geheel willen uitroeien.'
Maar hoe moet je die woorden dan wél zien: 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen?
DIA *'zijn bloed kome over ons' – gelezen vanuit het OT*
'zijn bloed op ons' – die uitdrukking kom je in het OT tegen in situaties van moord en doodslag,

- • Bij opzettelijke of onopzettelijke doodslag.

Deut. 19: Stel dat je per ongeluk iemand ebt gedood, doordat het ijzer van je bijl er af schoot, dan kun je vluchten naar een van de vrijsteden. Dan komt het bloed van die ander niet op jouw hoofd terecht. Blijf jij in leven.
Hier is dus belangrijk: gebeurt die doodslag opzettelijk, of juist niet?
Deut 21: stel, in het veld wordt een lijk werd gevonden, iemand is vermoord, maar geen dader te vinden; dan moeten de leiders van het dichtstbijzijnde dorp boven een dode koe *hun handen wassen* en uitspreken: 'onze handen hebben dit bloed niet vergoten, onze ogen hebben dit niet gezien' (Deut 21:7). Zó doet God de bloedschuld welke op die omgeving rust, weg.
Doodslag stelt schuldig. Het bloed van de aarde roept naar God om wraak.

- • Als garantie dat het leven van de ander bij jou veilig is:

Jozua 2 -> de verspieders die bij Rachab logeerden doen haar een plechtige belofte: als de Israëlieten Kanaän bij Jericho binnenvallen, moet zij een rood koord aan haar venster vastbinden en met haar familie binnen blijven. 'Als dan jou of één van je familieleden wat wordt aangedaan, *zal het bloed neerkomen op ónze hoofden'*.
Als keiharde toezegging dat jij gestraft mag worden, voor het geval jij je belofte verbreekt.
Wat bedoelen de Joden met hun roep 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen'?
Al wast Pilatus zijn handen in onschuld, deze Joden weten beter!
Zij durven hu handen er voor in het vuur te steken: Jezus verdient de doodstraf.
Het Oude Testament lijkt op het eerste gezicht de kerkelijke leiders gelijk te geven die zeiden: de Joden hebben het lijden over zichzelf afgeroepen!
Maar dat is niet het hele verhaal. Want we hebben ook gezien:
• • het OT maakt onderscheid tussen opzettelijke moord of doodslag door vergissing/onopzettelijk. Onder welke categorie valt de kruisiging van Jezus?
• • En we hebben gezien: het bloed van de aarde roept om wraak. Maar geldt dat ook voor het bloed van Jezus dat vloeide?

Daarvoor moeten we kijken naar het NT.
DIA *'zijn bloed kome over ons'… gelezen vanuit het NT*
• • Matteüs

De woorden 'Zijn bloed kome over ons en onze kinderen' staan in Matteus. Belangrijk om te zien.
Voor wie is dit boekje geschreven? Jawel, voor het *Joodse* volk!
Ook voor mensen die in Jeruzalem riepen: zijn bloed kome over ons en onze kinderen!
Nou, als die woorden 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen' in het *evangelie* staan, blij nieuws, ook voor het Joodse volk, dan kun je nooit meer zegge: op dit volk rust definitief Gods vloek!
Nog een belangrijk punt. Matteus zegt: 'héél het volk' riep die woorden 'zijn bloed op ons en onze kinderen'.
Heel het volk – wie bedoelt hij?
Veel uitleggers zeiden vroeger: heel het volk, dat is het totale Joodse volk. Iedere Jood inbegrepen, ook iedere toekomstige Jood. (want ook over de toekomstige kinderen mag het bloed van Jezus komen) 7

Als je het zo uitlegt, stel je alle Joden van alle tijden, even verantwoordelijk voor Jezus' kruisiging.
De Korte Verklaring (een bekende bijbelverklaring onder ouderen) is er snel klaar mee: 'Israël als verbondsvolk verklaart hiermee niet langer Gods volk te willen zijn!'
Ik denk dat deze uitleg niet klopt.
Ik noemde al dat Matteus het evangelie (dus *goed* nieuws) voor het Joodse volk is!
En luister ook naar wat Paulus tegen *Joden* in Perge (Hand 13:27-30) zegt.
26 Broeders en zusters, nakomelingen van Abraham, ons werd het nieuws over deze redding bekendgemaakt. 27 *De inwoners van Jeruzalem en hun leiders hebben Jezus miskend*, …. 28 Ofschoon ze geen enkele grond voor een doodvonnis konden vinden, drongen *zij* er bij Pilatus op aan hem terecht te stellen. Hoor je hoe Paulus een onderscheid maakt tussen de Joden in Klein Azië (vandaag Turkije) én de Joden in *Jeruzalem*
In Perge leefden heel wat Joden die misschien wel nooit van Jezus hadden gehoord!
Ik kies daarom voor een andere uitleg van 'heel het volk' .
Matteus bedoelt hier het volk gewoon alle mensen die daar bij Pilatus zich verzameld hebben. Jong en oud.
En waarom heten ze hier 'volk'? Om ze te onderscheiden van de Joodse leiders. Een onderscheid dat je ook vindt in het vorige hoofdstuk: (Matteus 26:5). De *geestelijke leiders* willen Jezus gevangennemen en doden. 'Maar niet op het feest,' zeggen ze, 'want dan komt het *volk* in opstand.'
Heel het volk betekent dus niet: alle Joodse mensen, waar ook ter wereld, en in welke eeuw ook.
Daar komt nog bij: wat mensen in verblinding roepen, hoeft God niet tot maatstaf te nemen! Sterker nog: *Gods eigen woorden* geven altijd de doorslag boven menselijke woorden. Dit zijn de woorden van God zelf: 'Ik straf niet de vaders om de zonden van de kinderen en de kinderen om de zonden van de vaders.'
En de woorden van God zelf klinken ook uit Jezus mond. Voor zijn moordenaars bidt Hij: 'Vader vergeeft het hun want ze weten niet wat ze doen (Luc. 23,34).
Hoor je dat, ze weten niet wat ze doen – denk nog even terug aan het onderscheid in Deuteronomium tussen opzettelijke en onopzettelijke doodslag!

- • *Handelingen*

We gaan naar het boek Handelingen. Wat zie je daar?
God schrijft Jeruzalem, de stad die Jezus gedood heeft, niet af.
In Jeruzalem wordt het Pinksteren. 8

Petrus roept zijn Joodse volksgenoten op een nieuw leven te beginnen in de naam van Jezus, die ze gekruisigd hebben (Hand. 2+3)
Let op hóe Petrus dat zegt. Ook Petrus heeft het over de '*onwetendheid'* (Hand 3:17)
17 Volksgenoten, ik weet dat u uit *onwetendheid* hebt gehandeld, evenals uw leiders. 18 Zo heeft God echter in vervulling doen gaan wat hij bij monde van alle profeten had aangekondigd: *dat zijn messias zou lijden en sterven*. 19 Wend u af van uw huidige leven en keer terug tot God om vergeving te krijgen voor uw zonden.
Ook voor een generatie die schreeuwde om Jezus' kruisdood is een nieuw begin mogelijk. Dankzij de vergeving door Jezus' bloed. Het bloed dat van God móest vloeien voor de zonden van de wereld.
Zo is de kerk er gekomen.
In het begin een kerk van Joodse christenen.
En overal waar Paulus op zijn zendingsreizen kwam, zocht hij eerst zijn Joodse volksgenoten op, om hen over Messias Jezus te vertellen, over wie ze vaak nog nooit gehoord hadden.
Niet menselijke daden hebbe het laatste woord, maar Gods daden.
God heet iets kwaads veranderd in iets oneindig kostbaars.
Jezus móest sterven, vanwege Gods reddingsplan voor zondaren. Dat er kostbaar bloed zou zijn. Bloed dat vrijkoopt, bloed dat redt.
Bloed dat meer waard is dan goud of zilver.
Hand. 2:22v Israëlieten, luister… deze Jezus, die overeenkomstig Gods bedoeling en voorkennis is uitgeleverd, hebt *u* door heidenen laten kruisigen en doden. 24 *God* heeft hem echter tot leven gewekt
En daarom zegt Paulus tegen Joden in Perge (Hand 13:32v)
Wij verkondigen u het goede nieuws dat God zijn belofte aan onze voorouders in vervulling heeft doen gaan ten behoeve van hun kinderen – ten behoeve van ons – doordat Hij Jezus tot leven heeft gewekt.
Hoezo zijn de woorden 'zijn bloed kome over ons en onze kinderen' een noodlottige vloek voor altijd?
Paulus zegt in Romeinen 11 God blijft trouw aan zijn beloften aan Abraham, Hij verstoot zijn volk niet.
De messiasbelijdende Jood David Zadok zegt het zo: het kleine volk Israël is er nog steeds. Er is vaak geprobeerd dit volk uit te roeien!
God heeft dit volk in zijn trouw nog gespaard.
Niet de kracht van vliegtuigen en tanks kunnen Israël redden, alleen Israëls God kan dat doen. En die God zal geen afstand doen van zijn beloften. 9

Dankbaar mogen we zien dat het aantal messiasbelijdende Joden groeit, in Israël. Het zijn er inmiddels rond de 15.000.

- • Hebreeën

Als laatste laat ook het boek Hebreeën zien dat de uitspraak 'Zijn bloed kome over ons en onze kinderen' niet een vloek betekent.
De gedachte – hoe logisch ook op het eerste gezicht, dat de Joden extra schuldig zijn, een onvergeeflijke zonde begingen, omdat ze 'godsmoordenaars' waren – die gedachte klopt niet met de Hebreeënbrief.
De grond rond het kruis van Goglotha, het bloed daar daar vloeit, roept niet om wraak!
Dít is wat de Hebreeënschrijver zegt: Jezus stief niet als Martelaar, maar als Middelaar.
Het bloed van de martelaren roept om wraak.
Jezus zei dat zelf: het rechtvaardige bloed van Abel tot het bloed van Zacharias zal God vergelden aan de Joodse leiders.
Maar anders is het met het bloed van Jezus. Hebreeën 12:24 zegt: 'Wij staan voor de bemiddelaar van een nieuw verbond, Jezus, en voor het gesprenkelde bloed dat krachtiger spreekt dan dat van Abel.'
Het bloed van Abel riep om *vergelding*.
Maar het bloed van Jezus roept om verzoening.
Want Jezus kwam niet naar de wereld om haar te veroordelen, maar om haar te redden, zegt het Johannes Evangelie.
Het doopwater spreekt daarvan: het verzoenend bloed van Jezus komt over ons én over onze kinderen.
Daarom sluit ik af met de rake woorden van de dichter Jacobus Revius:
T' zijn de Joden niet, Heer Jesu, die u kruisten … Ik ben 't, o Heer, ik ben 't die u dit heb gedaan … Ik ben…de nagel en de speer, de gesel die u sloeg, De bloed-bedropen kroon die uwe schedel droeg, Want dit is al geschied, helaas! om mijne zonden.
Amen